LA LAGUNA

XXIX HISPANA KONGRESO DE ESPERANTO

XXIX

HISPANA KONGRESO

DE

ESPERANTO

5-10 JULIO 1969

LA LAGUNA (TENERIFE)

LA ESPERO

En la mondon venis nova sento
Tra la mondo iras forta voko;
Per flugiloj de facila vento
Nun de loko flugu ĝi al loko.

Ne al glavo sangon soifanta
Ĝi la homan tiras familion:
Al la mond' eterne militanta
Ĝi promesas sanktan harmonion.

Sub la sankta signo de l' espero
Kolektiĝas pacaj batalantoj,
Kaj rapide kreskas la afero
Per laboro de la esperantoj.

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj;
Sed dissaltos la obstinaj baroj,
Per la sankta amo disbatitaj.

Sur neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Nia diligenta kolegaro
En laboro paca ne laciĝos,
Ĝis la bela sonĝo de l' homaro
Por eterna ben' efektiviĝos.

L. ZAMENHOF

Se longa sekeco aŭ ventoj subitaj
Velkantajn foliojn deŝiras,
Ni dankas la venton, kaj, repurigitaj,
Ni forton pli freŝan akiras.

Ne mortos jam nia bravega anaro,
Ĝin jam ne timigos la vento, nek staro,
Obstine ĝi paŝas, provita, hardita,
Al cel' unu fojon signita!

Nur rekte, kuraĝe kaj ne flankiĝante
Ni iru la vojon celitan!
Eĉ guto malgranda, konstante frapante
Traboras la monton granitan.

L' espero, l' obstino kaj la pacienco —
Jen estas la signoj, per kies potenco
Ni paŝo post paŝo, post longa laboro,
Atingos la celon en gloro.

L. ZAMENHOF
Fragmento el *La Vojo*

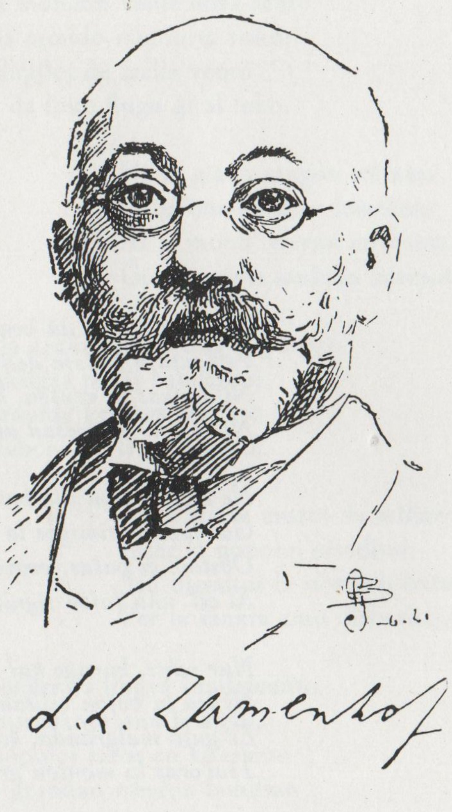

15 - 12 - 1859 14 - 4 - 1917

SALUTO

KAJ

INVITO

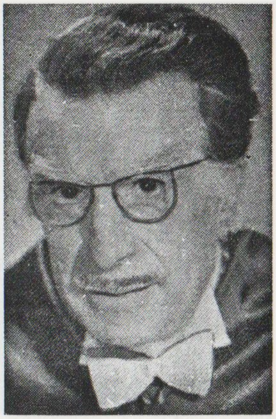

Estas por mi granda ĝojo saluti, per tiuj ĉi nemultaj linioj en la Libro de nia 29ª Hispana Kongreso, tiujn personojn, kiujn jam aliĝis kaj esperas veni al tiuj Insuloj iam prave nomitaj *Afortunadas,* t. e. 'feliĉ(ig)aj' aŭ 'favorataj de la sorto'; almenaŭ estu nun feliĉaj tiuj homoj, kiuj venos partopreni nian Kongreson.

Mi jam diris en aliaj okazo kaj loko, ke tra tiuj hispanaj provincoj Hispanujo malfermiĝas al la mondo, ĉar en iliaj havenoj haltas la plej granda nombro da ŝipoj kun fremda flago, kiuj vizitas nian Patrujon, kaj al iliaj flughavenoj venas senĉese aviadiloj de ĉiu mondparto.

Nun, por unuiĝi en intima brakumo, ni, la tuta hispana esperantista familio, iros tien, kaj, kun ĝi, ĝia maljuna Prezidanto, kiu, post la Universala Kongreso okazinta en Madrido, ne havis alian iluzion ol okazigi en Kanariaj Insuloj la Nacian Kongreson.

Esperante, ke mi tie povos persone ĉirkaŭbraki la kongresantajn esperantistojn, mi, el tiuj ĉi paĝoj, sendas anticipe al ili, kaj ankaŭ al ĉiuj, la plej koran kaj fratan saluton.

MIGUEL SANCHO IZQUIERDO
Prezidanto de H. E. F.

AL

ĈIUJ,

BONVENON!

Kiel Prezidanto de la Loka Kongresa Komitato, mi tre ĝojas, ke Hispana Esperanto-Federacio decidis aranĝi la 29an Hispanan Kongreson de Esperanto en La Laguna. Estante universitata sidejo kaj tial konstanta kongresurbo, La Laguna aperis al niaj landaj esperantistaj aŭtoritatoj kiel plej taŭga loko por nia Nacia Kongreso.

Al tio aldoniĝas la fakto, ke la Universitato de La Laguna estas nun la sola en Hispanujo, kiu donas al Esperanto oficialan agnoskon, ĉar ekde 1963 la Lingvo Internacia estas ordinara studobjekto en ĝia Instituto pri Lingvoj. La Kongreso do estas samtempe omaĝo al tiu progresema decido.

Mi esperas, ke la landaj kaj eksterlandaj kongresanoj plenumos bonan laboron dum la Kongreso de La Laguna kaj ke en ĝia kadro ili akiros kaj firmigos interesajn kontaktojn. Sed samtempe mi esperas, ke ĉiuj povos kolekti tre agrablajn impresojn kaj travivaĵojn, same kulturajn kiel pejzaĝajn, kiujn ili povos kunporti al siaj respektivaj hejmoj kiel belan memoraĵon.

JUAN RÉGULO PÉREZ
Prezidanto de la LKK

COMITÉ DE HONOR

Excmo. Sr. Capitán General de Canarias
Don José Héctor Vázquez

Excmo. Sr. Gobernador Civil de Santa Cruz de Tenerife
Don Mariano Nicolás García

Excmo. Sr. Presidente de la Audiencia Provincial
Don Ildefonso La-Roche Lecuona

Excmo. y Revmo. Sr. Obispo de Tenerife
Don Luis Franco Cascón

Magco. y Excmo. Sr. Rector de la Universidad de La Laguna
Don Jesús Hernández Perera

Iltmo. Sr. Presidente de la Excma. Mancomunidad Provincial y del Excmo. Cabildo Insular de Tenerife
Don José Miguel Galván Bello

Iltmo. Sr. Alcalde del Excmo. Ayuntamiento de La Laguna
Don Francisco Marcos Hernández

Iltmo. Sr. Alcalde del Excmo. Ayuntamiento de Santa Cruz de Tenerife
Don Pedro Doblado Claverie

Iltmo. Sr. Alcalde del Excmo. Ayuntamiento del Puerto de la Cruz
Don Felipe Machado del Hoyo

Iltmo. Sr. Delegado Provincial de Hacienda
Don Vicente Canelles Verdiá

Iltmo. Sr. Delegado Provincial de Información y Turismo
Don Manuel Delgado Aranda

Iltmo. Sr. Delegado Provincial de Sindicatos
Don Luis Cuesta Giménez

COMITÉ LOCAL DEL CONGRESO (LKK)

Presidente:
Don Juan Régulo Pérez

Secretario:
Don Antonio Ferrer Hervás

Terorero:
Don Ángel Pombrol Hernández

Asuntos generales:
Don Nicolás Pérez Álvarez

Alojamiento:
Don Ramón Rodríguez Peña

Vocales:
Don Antonio Benítez Hernández

Doña Ana María Ferrer Hervás

Don Antonio Ferrer Soler

Doña Francisca González Ramos

Don José Palmero Pérez

XXIX Hispana Kongreso de Esperanto

Akceptejo kaj Kongresejo: Universidad

5 al 10 de julio 1969

DIRECTIVA DE H. E. F.

Presidente:
Excmo. Sr. Prof. Dr. D. Miguel Sancho Izquierdo

Vicepresidente:
Don Víctor Ortiz Gratal

Secretaria:
Doña Inés Gastón Burillo

Vicesecretario:
Don José Andrés Aldana

Tesorera:
Doña María Pilar Gómez Hernández

Vocales:
Don Luis de Otaola Faón
Don Juan Devís Calpe
Don Giordano Moya Escayola
Don Ángel Díez García
Don Santos P. Arranz

SECCIONES DE H. E. F.

SECCIÓN JUVENIL (H. E. J. S.)

Presidente: Don Salvador Aragay Galvany

SECCIÓN DE ESPERANTISTAS CIEGOS (H. E. A.)

Presidente: Don Ángel Figuerola Auque

SECCIÓN DE FERROVIARIOS ESPERANTISTAS (H. E. F. A.)

Presidente: Don Ramón Giménez Felíu

SECCIÓN DE TURISMO

Presidente: Doña Inés Gastón Burillo

PRELEGANTOJ DE LA XXIX

Prof. D-ro Miguel Sancho Izquierdo
Prezidanto de H. E. F.
Hispane
Bildo sur paĝo 5

Prof. D-ro Juan Régulo Pérez
Prezidanto de la LKK
Esperante
Bildo sur paĝo 6

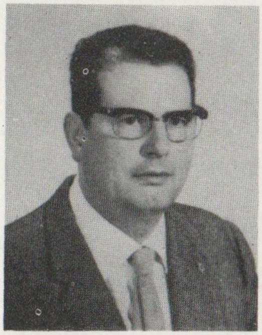

S-ro Giordano Moya Escayola
Estrarano de H. E. F.
Esperante

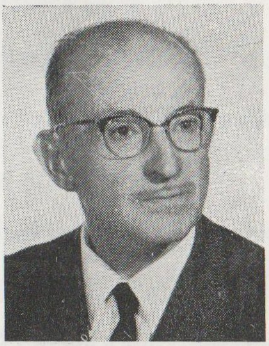

D-ro Rafael Herrero Arroyo
Honora Prezidanto de H. E. F.
Hispane

DIRECCIONES ÚTILES

Presidente de H. E. F.:

Excmo. Sr. Prof. Dr. D. Miguel Sancho Izquierdo
Torrenueva, 30, 1° — Zaragoza

Secretaria de H. E. F.:

Doña Inés Gastón Burillo
Pº Marina Moreno, 35, 4°, Dcha. — Zaragoza

Tesorera de H. E. F.:

Doña María Pilar Gómez Hernández
Bolonia, 14, 1° — Zaragoza

«Boletín de la Federación Española de Esperanto»

Redacción y Administración:
Pº Marina Moreno, 35, 4°, Dcha. — Zaragoza

ESTADÍSTICA:

Don Salvador Aragay Galvany
Bassegoda, 40, 3 . 1° — Barcelona 14

SERVICIO DE LIBROS:

Secretaría de H. E. F.
Pº Marina Moreno, 35, 4°, Dcha. — Zaragoza

CURSOS DE ESPERANTO POR CORRESPONDENCIA:

Don Ramón Molera Pedrals
Santa Joaquina de Vedruna, 13 — Moyá (Barcelona)

EDITORIAL ESPERANTISTA («STAFETO»-SERIOJ):

J. Régulo — Eldonisto
Apartado 25
La Laguna — Tenerife (Canarias)

NACIAJ ESPERANTO-KONGRESOJ

1	1920	BARCELONA
2	1921	ZARAGOZA
3	1923	VALENCIA
4	1924	BILBAO
5	1925	CÓRDOBA
6	1926	MADRID
7	1928	SEVILLA
8	1929	OVIEDO
9	1930	MADRID
10	1933	SANTANDER
11	1936	BARCELONA
12	1951	TARRASA
13	1952	VALENCIA
14	1953	BILBAO
15	1954	ZARAGOZA
16	1955	GIJÓN
17	1956	BARCELONA
18	1957	MADRID
19	1958	CASTELLÓN DE LA PLANA
20	1959	MÁLAGA
21	1960	PONTEVEDRA
22	1961	PALMA DE MALLORCA
23	1962	VALLADOLID
24	1963	BARCELONA
25	1964	VALENCIA
26	1965	PALENCIA
27	1966	BILBAO
28	1967	ZARAGOZA
29	1969	LA LAGUNA

INTERNACIAJ ESPERANTO-KONGRESOJ

1	1905	Boulogne-sur-Mer. Francujo
2	1906	Genève. Svisujo
3	1907	Cambridge. Britujo
4	1908	Dresden. Germanujo
5	1909	Barcelona. Hispanujo
6	1910	Washington. Usono
7	1911	Antwerpen. Belgujo
8	1912	Kraków. Polujo
9	1913	Bern. Svisujo
10	1914	Paris. Francujo. Ne okazis pro la militdeklaro
11	1915	San Francisco. Usono
12	1920	Den Haag. Nederlando
13	1921	Praha. Ĉeĥoslovakujo
14	1922	Helsinki. Finnlando
15	1923	Nürnberg. Germanujo
16	1924	Wien. Aŭstrujo
17	1925	Genève. Svisujo
18	1926	Edinburgh. Skotlando
19	1927	Danzig.
20	1928	Antwerpen. Belgujo
21	1929	Budapest. Hugarujo
22	1930	Oxford. Britujo
23	1931	Kraków. Polujo
24	1932	Paris. Francujo
25	1933	Köln. Germanujo
26	1934	Stockholm. Svedujo
27	1935	Roma. Italujo
28	1936	Wien. Aŭstrujo
29	1937	Warszawa. Polujo
30	1938	London. Britujo
31	1939	Bern. Svislando
32	1947	Bern. Svislando
33	1948	Malmö. Svedujo
34	1949	Bournemouth. Britujo
35	1950	Paris. Francujo
36	1951	München. Germanujo
37	1952	Oslo. Norvegujo
38	1953	Zagreb. Jugoslavujo
39	1954	Haarlem. Nederlando
40	1955	Bologna. Italujo
41	1956	København. Danujo
42	1957	Marseille. Francujo
43	1958	Mainz. Germanujo
44	1959	Warszawa. Polujo
45	1960	Bruselo. Belgujo
46	1961	Harrogate. Britujo
47	1962	København. Danujo
48	1963	Sofia. Bulgarujo
49	1964	Den Haag. Nederlando
50	1965	Tokio. Japanujo
51	1966	Budapest. Hungarujo
52	1967	(Tel-Aviv) - Rotterdam. Nederlando
53	1968	Madrid. Hispanujo
54	1969	Helsinki. Finnlando

Draceno aŭ drakarbo, estingiĝanta endemia liliaco, relikvo el la terciara epoko. Lastaj esploroj trovis, ke kelkaj tenerifaj ekzempleroj aĝas pli ol 3.000 jarojn. Surbilde, belega ekzemplero de La Laguna

Nobela palaco de La Laguna, konstruita en la 18ª jc.

XXIX HISPANA KONGRESO DE ESPERANTO

ORGANIZITA DE H. E. F. — LA LAGUNA (TENERIFE) 5-10 JULIO 1969

ĜENERALA PROGRAMO

5 julio	9.00	Giĉetoj malfermitaj.
	12.30	Solena Inaŭguro de la Kongreso, kiun finos prelego hispanlingva de Prof. D-ro Miguel Sanĉho Izquierdo.
	16.00	Laborkunsido de la Estraro de H. E. F. kun Delegitoj de Grupoj.
	18.00	Katolika Meso kun prediko en esperanto.
	19.30	Inaŭguro de Ekspozicio de Esperanta Bibliografio en la Ekspozicia Salono de la Ŝparkaso de Tenerifo, La Laguna, str. Obispo Rey Redondo, n° 55. Dum tiu inaŭguro okazos omaĝo de H. E. F. al eldonisto J. Régulo.
6 julio	11-14	Regiona Folklora Pilgrimo honore al Sankta Benedikto (Ekstertenerifaj kongresanoj havas rezervitajn sidlokojn).
		Libera posttagmezo.
7 julio	9.00	Laborkunsido de la Estraro de H. E. F. kun Delegitoj de Grupoj.
		Fakaj kunvenoj kaj laborkunsidoj.
	12.30	Prelego en esperanto de Prof. D-ro Juan Régulo Pérez.
	16.00	Akcepto en la urbodomo de La Laguna kaj ekskurso al vidinda najbaraĵo kun regalo de la urbestraro. Dum la akcepto okazos omaĝo de la esperantistoj de Tenerifo al Prof. D-ro J. Maynar kaj al Prof. D-ro E. Serra.
8 julio	9-22	Tuttaga ekskurso al la piedo de la monto Tejde kun regalo je tagmezo en Parador Nacional, per kiu Cabildo Insular de Tenerife honoras la Kongreson. Revene, vizito al la turisma urbo Puerto de la Cruz kun regalo de ĉi ties magistrato.
9 julio	9.00	Libervola vizito al la cigar- kaj cigaredfabrikejo «La Luĉha» en Santa Cruz.
	10.00	Libervola vizito al Petrolrafinejo de CEPSA en Santa Cruz.
	13.00	Akcepto en la urbodomo de Santa Cruz de Tenerife.
	16.00	Ĝenerala kunveno de H. E. F.
	19.30	Prelego en esperanto de S-ro Giordano Moya Escayola.
	22.00	Oficiala Bankedo en hotelo «Nautilus» de Bajamar (La Laguna).
10 julio	9.00	Ekzamenoj. Fakaj laborkunsidoj.
	11.00	Prelego hispanlingva de D-ro Rafael Herrero Arroyo.
	12.30	Solena Fermo de la Kongreso.

Kongresejo kaj Akceptejo: Universitato

Tahinasto ruĝa aŭ tejda ekio, boragaco kreskanta je 2.000-2.3000-metra alto nur piede de monto Tejdo, fone videbla

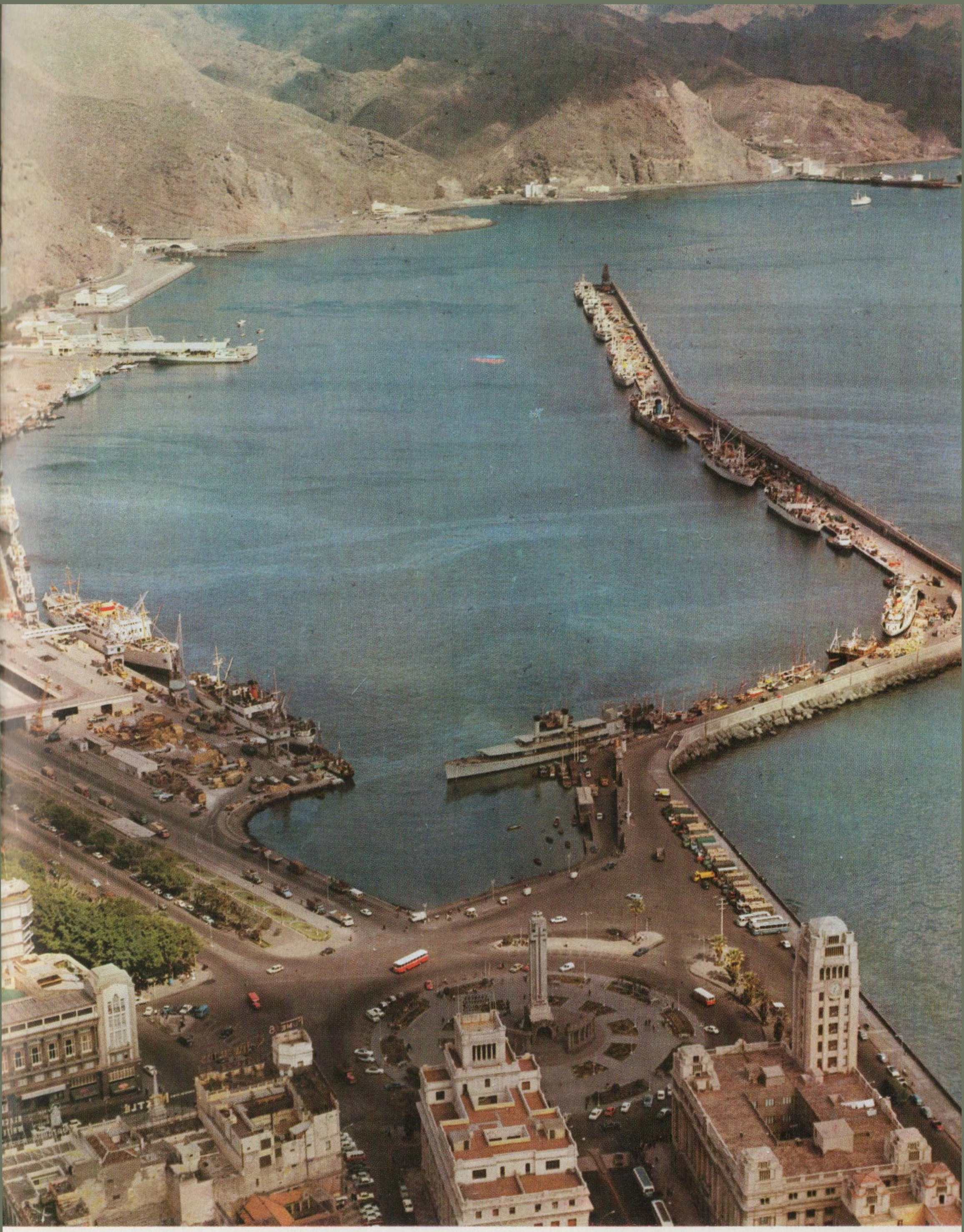

Elaera panoramo de la haveno de Santa Cruz, ĉefurbo de Tenerifo

ESPERANTO EN KANARIOJ

Unuaj esperantistoj, pri kiuj ni havas fidindajn sciigojn, estis, ĉirkaŭ 1905, Ángel Rodríguez Álvarez, profesoro en la Instruista Seminario de Las Palmas kaj aŭtoro de la ĝis antaŭ ne longe fama popollerneja libro *Rayas,* kaj Luis Alvarado, direktoro de la sama Seminario. Ĉirkaŭ 1908, telegrafisto José del Castillo y Pez, de Telde (Gran Canaria), konigis la lingvon al komercisto Felipe Suárez Falcón, kiu poste rolis tre aktive en la esperantista vivo de Las Palmas. En 1915 estis fondita *Centro Esperantista de Las Palmas*, dank' al kiu okazis multaj kursoj ĝis 1936, kaj eĉ unu strato de tiu urbo ricevis la nomon «Esperanto» (dum nia civilmilito anstataŭigita je nomo de generalo). Inter la kursogvidantoj estas menciindaj, krom la nomita S-ro Suárez, ŝtata oficisto Antonio Llinás Bellvehí kaj makleristo José Báez Báez.

Tamen la unua esperantista societo de Kanarioj estis fondita en Santa Cruz de Tenerife, en 1907; ĝia prezidanto estis Juan Cambreleng Uque, sed ĝi ne lasis postsignojn. Dank' al propagando farita en 1910-1912 de makleristo Heriberto Díaz Santana, en 1913 estis laŭleĝe aprobita la starigo de *Grupo Esperantista de Tenerife*, kiun prezidis S-ro Díaz. Sed same kiel la societo de 1907, ĉi tiu de 1913 ne estigis pozitivajn rezultaĵojn.

En 1908 fondiĝis en La Laguna rondo por propagandi kaj instrui Esperanton, prezidata de portugalo Sebastião dos Santos Ferreira; sed malgraŭ disdono de flugfolioj, alvoko per afiŝoj kaj organizo de kelkaj dancofestoj en sia sidejo, strato Álamos, ankaŭ ĝi ne sukcesis enradikigi la aferon.

En La Palma unue propagandis Esperanton kapitano Antonio Pérez Linares, en lernejo, kiun li posedis en strato Zarza (nun Fernández Ferraz); kelkaj liaj lernantoj aĉetis lernolibrojn, sed kiam en 1910 S-ro Pérez forlasis la insulon, neniu plu okupiĝis pri Esperanto ĝis 1929, kiam venis al Santa Cruz de La Palma instruisto Antonio de Juan Torres, dank' al kies agado estis fondita en 1931 Esperanto-grupo sub la nomo *Espero,* kun sidejo en strato San Telmo. En 1932 aperis, sed nur surpapere, *Kanaria Esperantista Federacio,* ankaŭ en Santa Cruz de La Palma, kies prezidanto estis masonisto Víctor Ferraz Armas.

Esperanto-grupo "Espero", Santa Cruz de La Palma, 1932

Unua libera Esperanto-kurso en la Universitato de La Laguna, 1947

Studento Juan Régulo Pérez, inicita de S-ro de Juan en 1932, gvidis poste, en 1933 kaj 1934, kursojn en Tazacorte (La Palma), kie li ekdeĵoris kiel popollerneja instruisto.

Post la granda silento, kiun diktis unue la hispana interfrata kaj poste la dua tutmonda milito (1936-1945), unuaj publikaj poresperantaj elpaŝoj okazis en La Laguna (Tenerifo). Juan Régulo Pérez, ĵus enoficigita kiel helpprofesoro en la Filozofia kaj Beletra Fakultato de la ŝtata Universitato de La Laguna, akiris permeson de sia dekano, profesoro Elías Serra Ràfols, gvidi liberan kurson en la Fakultato, kiu normale okazis ĉiulernojare ekde komenco de 1947 ĝis 1949, kiam nova rektoro nuligis la dekanan permeson. Sed ĉar intereso estis vekita, S-ro Régulo daŭre gvidis kursojn, unue en kadro de kultura societo kaj poste de ŝtataj Politeĥnika Lernejo kaj Liceo de La Laguna kaj Komerca Lernejo de Santa Cruz, ĝis 1955. Ĉar tiuj kursoj estis bone vizititaj, Direktoro de Eksterfakultataj Kursoj de la Universitato, profesoro José Ortego Costales, je peto de S-ro Régulo konsentis organizi kursojn de Esperanto, sonde aŭ eksperimente, en eksteroficiala kadro, ekde fino de 1955. La nombro da lernantoj kaj la intereso montriĝis tiel kontentigaj, ke je propono de pioniro profesoro Jesús Maynar Duplá, kun apogo de profesoro Elías Serra Ràfols, ambaŭ tiam dekanoj, kaj de rektoro profesoro Antonio González, instruado de Esperanto estis unuanime oficiale starigita de la universitata estraro, en la Instituto pri Lingvoj de la Universitato de La Laguna, la 7an de decembro 1963, kie ĝi daŭras ĝis nun, rangante, laŭ la nombro da lernantoj, preskaŭ ĉiam trialoke inter la kvin lingvoj instrutaj en tiu Instituto. D-ro Régulo estis nomita ĝia profesoro.

Por koherigi la esperantistaron, la 16an de februaro 1957 okazis fondkunveno de *Esperantista Societo de Tenerifo* (mallonge: ESTO), kiu nun havas iom pli ol 100 kotizantajn membrojn kaj kiun sinsekve prezidis venezuela konsulo José Roberto Vivas, instruisto Ángel Pombrol Hernández, profesoro Juan Régulo Pérez, meĥanikisto Nicolás Pérez Álvarez, instruisto Ramón Rodríguez Peña kaj notario Manuel Manteca López. La tiel estigita esperantista atmosfero de La Laguna estis bazo por nomigi, en januaro 1961, straton de la urbo «Dr. Zamenhof». La Societo propagandis la aferon per ekskursoj kun prelegoj al multaj komunumoj de Tenerifo, samtempe aktive rolante en la urba medio, ekzemple per kunlaboro al la tradiciaj surstrataj flortapiŝoj de la *Corpus Christi*-festo.

Esperantistoj de Tenerifo post la inaŭguro de la strato "Dr. Zamenhof" en La Laguna, 1961

Aŭtoritatoj, profesoroj kaj lernantoj ĉeestintaj la inaŭguran lecionon de la unua oficiala universitata Esperanto-kurso en La Laguna, 1963

Unua gazeto kun Esperanto-teksto presita en Kanarioj estis «Nia Idealo», laborista, kiun ĉefredaktis José Camino Oliva en Las Palmas kaj kies Esperanto-redaktoro estis Juan Régulo. Poste, en 1958 kaj 1959, Esperantista Societo de Tenerifo eldonis du presitajn ekzemplerojn de sia «Rondiranto». De «Nia Idealo», trimonata, aperis nur tri ekzempleroj, la lasta en junio 1936.

Sed la ĉefa famigilo, kiun donis al la tutmonda Movado la kanaria esperantismo, aldone al la starigo de oficiala instruado de Esperanto en la Universitato de La Laguna, estas la starto de J. Régulo en 1952 kiel eldonisto en la Internacia Lingvo. Liaj eldonoj baldaŭ disfamiĝis, dank' al sia bela prezento, elstara lingvaĵo kaj fundamenta zorgo pri la disflorado de nia originala literaturo. Kelkaj libroj aperintaj en La Laguna, originale verkitaj en Esperanto, estis tradukitaj al etnaj lingvoj; unu el ili, *La vivo de la plantoj* de D-ro Paul Neergaard, jam al ok. Kaj ĝuste en 1969 la libroj de J. Régulo, familiare konataj sub la marko STAFETO, atingis la jubilean numeron 75, kies titolojn registras la kvara katalogo presita de tiu eldonisto.

Izolaj esperantistoj troviĝis kaj daŭre troviĝas en la Insularo. En Icod (Tenerife), notario Manuel Manteca López gvidis kursojn en kadro de loka kultura societo. En Las Palmas, ĉirkaŭ 1957-1960, funkciis Universitata Esperanto-Rondo, kies animo estis Oscar Yanes Miranda. En La Palma izoluloj nun troviĝas triloke. Iam kaj tiam sin anoncis aliaj en El Hierro, Lanzarote aŭ Fuerteventura. Sed neniam ie, ekster La Laguna, estiĝis daŭremaj kernoj dum la lastaj jaroj.

Ekde sia fondiĝo, UEA ĉiam registris Delegitojn en la Insularo.

La katedron de Esperanto en La Laguna honoris diversaj konataj esperantistoj per prelegoj al ĝiaj gelernantoj. Inter ili, inĝeniero Jan R. G. Isbrucker, prezidanto de la Akademio de Esperanto, nederlandano; profesoro Gaston Waringhien, prezidanto de la Akademio de Esperanto, franco; instruisto Ernfrid Malmgren, Honora Prezidanto de UEA, svedo; D-ro Tadros Megalli, ĵurnalisto, egipto, ktp.

Espereble, la 29ª Hispana Kongreso de Esperanto, ekde nun en la historio de la landa, sed ĉefe de la kanaria Esperanto-movado, montriĝos firma ŝtupo al novaj atingoj.—J. Régulo.

ESTIĜO KAJ DESTINO DE LA LAGUNA

Tradicie oni atribuas al la konkerinto de Tenerifo nobelo Alonso Fernández de Lugo la fondon de La Laguna tuj post la fino de la konkero. Tre probable li estis jam pripensinta sidlokon, kiam printempe 1496 li kunportis al la kastilia kortego indiĝenajn etreĝojn, kiel venkopredon, por ilin prezenti al la Katolikaj Gereĝoj. Sed fakte ŝajnas, ke ne ekzistis antaŭplano nek interkonsento —por kio cetere eĉ ne estis sufiĉe da tempo— inter la konkerinto kaj ĉi ties kunhelpantoj, kaj tiel la konkerkapitanoj kaj iliaj kunlaborantoj propramove permesis, sen atendo je reveno de nobelo Alonso, starigi, tute laŭhazarde, la unuajn pajlokabanojn kaj areon por preĝejo, konsistigintajn la kernon de la estonta urbo. Tiucele ili elektis altaĵeton apud laguno, kiun formis la vintraj pluvoj sur la *Aguere*-plataĵo. Tiu ĉi monteto, hodiaŭ sidejo de paroĥo dediĉita al *la Concepción,* protektis la loĝejojn kontraŭ la akvoj, kiuj neniam havis precizajn atingolimojn, kaj samtempe ĝi ne malhelpis fosadon de putoj, kiam la akvoj malaperis. Sed la ĥaoso en la ordigo de la loĝejoj kaj en la socia konsisto de la loĝantoj ŝajne estis tiel plena, ke ne estas mirinde, ke ĝi ne trovis aprobon de nobelo Alonso, kiam li revenis en 1497.

Tiel do la unua spontana estiĝo, kontraŭ alia pli-malpli planita kiu sekvis, apud decido krei paŝtejon ĉirkaŭ la tuta urbo, kie ne nur estis malpermesite konstrui domojn, sed ankaŭ kultivi aŭ eĉ ekspluati kampojn alimaniere ol kiel paŝtejon por privilegiitaj brutaroj —konsistigitaj ĉefe de transportbestoj—; ĉiuj ĉi tiuj faktoroj kondiĉis la materialan elvolviĝon de la urbo dum jarcentoj.

Ĉe la politika kaj morala flankoj, la fakto, ke La Laguna havis ekskluzivan urborajton, kun teoria ekskludo de kiu ajn alia loko de la insulo, donis al La Laguna distingan superecon kontraŭ ĉiuj, same ĉu ili situis meze de agrokulturaj zonoj pli riĉaj, kiel *La Orotava*, aŭ ĉu ili estis centroj de spontana trafiko, kiel la haveno *Santa Cruz*.

La plano de nobelo Alonso starigi regulan urbon kun, se ne rektaj, almenaŭ ja klare orientitaj stratoj sufiĉe larĝaj, plus placo kaj publikaj domoj, estigis novan urbokvartalon, la Malaltan, kiun favoris kontraŭ la Alta privilegiaj decidoj de la magistrato. Ĉi tiu Malalta

Kvartalo eĉ pretendis fornuligi la Altan — kio jam estis neebla; tamen la Malalta sukcesis starigi al si novan parohon, tiun de *los Remedios*, kiu, post longa procezo, atingis dividon de la rentumoj kun la pli frua paroho, tiu de *la Concepción*. La Malalta Kvartalo krome havis magistratan palacon, karceron, grendomon, viandovendejon ktp. Ĉi tiuj konstruaĵoj, kun la loĝejoj de la ĉefaj konkerintoj, ĉirkaŭis parte placon, unue nomitan *de San Miguel* kaj iom poste kaj ĝis nun *del Adelantado*.[1] Malfeliĉe tiu ĉi placo estis tiel erare situigita, ke nur en niaj tagoj, post pli ol kvar jarcentoj kaj duono, ĝi sukcesis esti ĉirkaŭita de konstruaĵoj, kvankam ĝi neniam povos esti urbocentro.

La starigo de la ĉirkaŭurba paŝtejo, eĉ se ĝi donis ĉiam verdan zonon al la domhava areo, baldaŭ evidentiĝis malhelpo leĝe nevenkebla por cedo de novaj konstrulokoj kaj establado de novaj loĝantoj. Tamen la magistrata malpermeso starigi aliajn urbojn sur la insulo fakte ne haltigis ilian formiĝon. *La Orotava* naskiĝis komence de la 16ª jc., kiam Ortiz de Zárate, reĝa sendito por aprobi aŭ modifi la decidojn de la Adelantado, devigis la terposedantojn cedi konstrulokojn al novaj loĝantoj, kion ĝis tiam ili obstinis ne fari. Spontane okazis same en *Güímar*, *Daute* ktp. Aliaj vilaĝoj formiĝis dank' al disdono de terpecoj en lokoj, kie mankis akvo por irigacio, kiujn terpecojn la Adelantado cedis, ekde la komenco, al novaj loĝantoj, paralele al la privilegiitaj teroj kun akvo, kiujn li distribuis al la ĉefhelpantoj de la konkero. Tiu saĝa politiko liberigis la insulon disde la sistemo de unukultivismo. Tiel, dum la teroj kun akvo estis destinitaj al kultivado de sukerkano kaj sekva sukerindustrio kun sklavogrupoj, la teroj sen akvo donitaj al liberaj plugistoj produktis grenon, vinon kaj aliajn artiklojn por enlanda konsumado, kio originis liberan kamparanan klason, ja malriĉan, sed fieregan je sia libero, ĝis tia grado, ke ordinare kampuloj rifuzis akcepti tagsalajron aŭ dungomonon kaj preferis interdonaci al si reciproke laborhubojn, kiam la kultivoj tion postulis.

Tuj en La Laguna ekloĝis kreskanta klaso de metiistoj, plejparte portugaloj, kiuj donis al la insulo rimedojn satigi la primarajn bezonojn de la loĝantaro, sen tio, ke oni devis sin helpi per importado, dum la unuaj tempoj ĉiam tre kosta kaj tre limigita pro manko de kuranta mono. Kuria kasto baldaŭ aperis, sed ŝajne ĝi ne estis nombra, kiel

[1] *adelantado* 'ĉefkomandanto'. La Katolikaj Gereĝoj dekoris honorofice la konkerinton de Tenerifo, nobelon Alonso Fernández de Lugo, per la titolo Adelantado de Kanarioj.

Malnova fama sanktejo de La Laguna

en Las Palmas, kio evitis la bezonon importadi. Koncerne publikan sanon, Tenerifo sukcesis forigi pestojn, kiuj plagis aliajn insulojn.

Ekde la 17ª jc. iom post iom sin sendependigis de La Laguna ĉi ties vilaĝoj, kaj la granda milita sukceso, kiun akiris Santa Cruz kontraŭ la angla admiralo Nelson, kiam ĉi tiu volis konkeri Tenerifon, en la fino de la 18ª jc., apud la loĝado en tiu haveno de la ĉefkomandantoj de la Insularo, pro la profito, kiun donis al ili la mara trafiko, determinis la politikan leviĝon de Santa Cruz, unue kiel sendependa komunumo kaj poste kiel ĉefurbo, komence nur de Tenerifo, sed baldaŭ de la tuta Arĥipelago.

Post tiam nur institutoj kun pli da morala ol da ekonomia gravo sidas en La Laguna: religiaj centroj kun la dua episkopejo de Kanarioj, ŝtata liceo dum preskaŭ unu jarcento unika en la Insularo, geinstruistaj seminarioj, teĥnikaj lernejoj kaj, fine, universitato.—E. SERRA.

Agradecemos a la Caja General de Ahorros de Tenerife y a Litografía A. Romero, S. A. su colaboración al XXIX Congreso Español de Esperanto

RELACIÓN DE CONGRESISTAS

DE HONOR

Jesús Maynar Duplá	La Laguna
Elías Serra Ràfols	La Laguna

NUMERARIOS

1	Miguel Sancho Izquierdo	Zaragoza
2	Pilar Rebullida de Sancho	Zaragoza
3	Salomé Sancho Rebullida	Zaragoza
4	María Pilar Sancho Rebullida	Zaragoza
5	Víctor Ortiz Gratal	Zaragoza
6	Pilar Bardina de Ortiz	Zaragoza
7	Emilia Gastón Burillo	Zaragoza
8	Inés Gastón Burillo	Zaragoza
9	Emilio Gastón Burillo	Zaragoza
10	María Victoria Nicolás de Gastón	Zaragoza
11	Rafael Gastón Nicolás	Zaragoza
12	Elena Gastón Nicolás	Zaragoza
13	María Pilar Gómez Hernández	Zaragoza
14	Francisco Máñez Sánchez	Zaragoza
15	Victoriana Bueno de Máñez	Zaragoza
16	José Andrés Aldana	Zaragoza
17	M.ª Concepción Andrés Izaguerri	Zaragoza
18	M.ª Pilar Andrés Izaguerri	Zaragoza
19	Eusebio Maynar Duplá	Zaragoza
20	María Fernández Salaverri	Zaragoza
21	Juan Régulo Pérez	La Laguna
22	Antonio Ferrer Hervás	La Laguna
23	Ángel Pombrol Hernández	La Laguna
24	Ramón Rodríguez Peña	La Laguna
25	Nicolás Pérez Álvarez	La Laguna
26	José Palmero Pérez	Puerto de la Cruz (Tfe.)
27	Antonio Ferrer Soler	La Laguna
28	Antonio Benítez Hernández	Santa Cruz de Tenerife
29	Francisca González Ramos	La Laguna
30	Ana María Ferrer Hervás	La Laguna
31	Vicente Hernández Llusera	Sabadell
32	Ángel Mañero González	Valencia
33	M.ª Teresa Martí Monfort	Valencia
34	Frantisek Jindra	Ceská Trebová (Chescos.)
35	Luis de Otaola y Faón	Bilbao
36	M.ª de la Encarnación Lizaso de Otaola	Bilbao
37	Cecilio Olalla Miguel	Bilbao
38	Ángel Enríquez de Salamanca y Lorente	Rus (Jaén)
39	Paloma Enríquez de Salamanca y Muller	Madrid
40	Fermín de Urmeneta y de Cervera	Barcelona
41	Manuel Manteca López	Icod de Los Vinos (Tfe.)
42	Ángeles Sánchez de Manteca	Icod de Los Vinos (Tfe.)
43	Mari-Carmen Manteca Sánchez	Icod de Los Vinos (Tfe.)
44	José Joaquín Ferrer Hervás	La Laguna
45	Dácil Pombrol Díaz	La Laguna
46	Carmen Rodríguez Hernández	La Laguna
47	María Régulo Rodríguez	La Laguna
48	Ana Régulo Rodríguez	La Laguna
49	Isabel Régulo Rodríguez	La Laguna
50	Clara Régulo Rodríguez	La Laguna
51	Joan Sala Campamà	Sabadell

52	Lazaro Ludoviko Hernández Royo	Sabadell
53	Joaquín Hutesà Costajuessà	Sabadell
54	Esperanto-Grupo "Stelo de Paco"	Barcelona
55	Antonio Bohigas Ferrán	Barcelona
56	Gabrielino Granel Julián	Barcelona
57	Dolores Brugués Bertrán	Barcelona
58	Santiago Terradas Ors	Barcelona
59	Josefa Ferrer de Terradas	Barcelona
60	Francisca Rusiñol Serra	Barcelona
61	Agustina Roca Mas	Barcelona
62	Grupo Esperantista "Fido kaj Espero"	Valladolid
63	Mariano Izaola Martínez	Bilbao
64	Francisco García López	Basauri (Vizcaya)
65	Araceli Ortega de García	Basauri (Vizcaya)
66	Antonia Lapuerta Palacios	Zaragoza
67	Avelina Barrabés Bielsa	Zaragoza
68	María Cruz Tejero Esteban	Zaragoza
69	María Jesús Matilla	Zaragoza
70	Jozefo Ferdinando Soler Sempere	Valencia
71	Manuel Ortigosa Bernal	Zaragoza
72	Rafael Palacios Herranz	Bilbao
73	Luisa Sanmartín González	Bilbao
74	Rodolfo Canet Marín	Alicante
75	Consuelo Hervás Navarro	La Laguna
76	Amparo Ferrer Hervás	La Laguna
77	Calixto Ferrer Hervás	La Laguna
78	Juan Devís Calpe	Valencia
79	Olle Olsson	Lund (Suecia)
80	Miguel Manteca López	Alicante
81	Rufina Cano de Manteca	Alicante
82	Pilar Manteca Cano	Alicante
83	María del Mar Manteca Cano	Alicante
84	Santos P. Arranz	Madrid
85	Jozefo Borda Serra	Sabadell
86	Manuela González Caro	Sabadell
87	Escolástico Vilella Roig	Barcelona
88	Antonio Criach Valls	Sabadell
89	Centro de Esperanto Sabadell	Sabadell
90	Angelines Moreno García	Zaragoza
91	María Moreno García	Zaragoza
92	H. Bronec	Viena (Austria)
93	José-Julián Fajardo Expósito	La Laguna
94	Juan Antonio Díaz León	La Cuesta (Tfe.)
95	Juan Fariña García	Santa Cruz de Tenerife
96	Víctor Carlos Afonso Díaz	La Cuesta (Tfe.)
97	Vicente Pérez Torres	La Cuesta (Tfe.)
98	Manuel Luis Dorta	La Cuesta (Tfe.)
99	María Pi Cuchi de Maynar	La Laguna
100	Sociedad Esperantista de Tenerife	La Laguna
101	Rafael Herrero Arroyo	Valencia
102	Pilar García Villagrasa	Valencia
103	Carmen Herrero García	Valencia
104	Manuel Elezcano Maiztegui	Bilbao
105	Eduardo Larrouy López	Bilbao
106	Carmen Norabuena de Larrouy	Bilbao
107	María Begoña Larrouy Norabuena	Bilbao
108	Iciar Arteche Urrutia	Bilbao
109	M.ª Mercedes Machado Machado	La Laguna
110	Enrique Expósito Amador	La Laguna
111	Ramón Molera Pedrals	Moyá (Barcelona)
112	Jaume Molera Urgellés	Moyá (Barcelona)

113	Sara Maynar Escanilla	Zaragoza
114	José Andrés Clariana Laborda	Zaragoza
115	M.ª Jesús Lacruz de Clariana	Zaragoza
116	José Clariana Lacruz	Zaragoza
117	M.ª Jesús Clariana Lacruz	Zaragoza
118	Salvador Aragay Galbany	Barcelona
119	Dorothy-May Hawley	Calgary (Canadá)
120	José González Fontes	La Laguna
121	Antonio García García	La Laguna
122	Concepción del Castillo García	La Laguna
123	Coralia García del Castillo	La Laguna
124	Jorge-Luis García del Castillo	La Laguna
125	Jaime Aragay Pujols	Barcelona
126	Giordano Moya Escayola	Tarrasa
127	Francisco Castañón Marcos	Valladolid
128	Ángel Díez García	Valladolid
129	Salvador Arnella Más	Parets del Vallés (Barna.)
130	Manuel Díaz Camacho	Los Llanos de Aridane
131	Manuela Marrero Rodríguez	La Laguna
132	Otilia López Palenzuela	Santa Cruz de Tenerife
133	Carmen María Martín de Sosa	La Laguna
134	María Isabel Martín y Martín	Santa Cruz de Tenerife
135	Adela Gomila Sintes	Barcelona
136	José Guitart Escudero	Barcelona
137	Helios Díaz Hinojosa	Santa Cruz de Tenerife
138	Carmen Sánchez de Díaz	Santa Cruz de Tenerife
139	Helios Díaz Sánchez	Santa Cruz de Tenerife
140	Elena Díaz Sánchez	Santa Cruz de Tenerife
141	Rosalydia Díaz Sánchez	Santa Cruz de Tenerife
142	Miriam Esther Díaz Sánchez	Santa Cruz de Tenerife
143	Alfred Kirch	Epernay (Francia)
144	Nicette Vilemain	Epernay (Francia)
145	Maurice Mongeois	Epernay (Francia)
146	Carmen Acosta Sosa	Puerto de la Cruz (Tfe.)
147	Mercedes Palmero Acosta	Puerto de la Cruz (Tfe.)
148	Juan José Palmero Acosta	Puerto de la Cruz (Tfe.)
149	Raimundo Ibáñez Crespo	Madrid
150	Liceo Madrileño de Esperanto	Madrid
151	Salvador Oliván Hernando	Vigo
152	Fernando Dacosta Carreras	Vigo
153	José García Sampedro	Vigo
154	Emilio Crespo Cano	Vigo
155	Jesús Loureiro Lago	Vigo
156	Marcos Estévez Yanes	Icod de los Vinos (Tfe.)
157	Carmen-Felisa Sigú y Sigú	Santa Cruz de Tenerife
158	Francisco Alsina Plana	Barcelona
159	M.ª Concepción González Santana	La Laguna
160	Luisa-Raquel Martín González	La Laguna
161	Manuel Sosvilla Massieu	Santa Cruz de La Palma
162	Ángel Pérez Pérez	Los Naranjeros (Tfe.)
163	Rosa-María Fernández Rodríguez	La Laguna
164	Asunción Ferrer Hervás	La Laguna
165	Emilio Verdú Ferrandis	Valencia
166	Consuelo-Elisa Ferrer Hervás	La Laguna
167	Juan Antonio Cruz Auñón	La Laguna
168	Senén Martín Hernández	Santa Cruz de Tenerife
169	Juan Padrón Morales	La Laguna
170	Mario Perera del Castillo	Bajamar (Tfe.)
171	Víctor Aguado Zaragoza	La Laguna
172	Henri Vatré	Le Lignon (Suiza
173	Madeleine Vatré	Le Lignon (Suiza
174	Ernesto Sonnenfeld	Montevideo (Uruguay)

175	Eduviges Reissmann de Sonnenfeld	Montevideo (Uruguay)
176	Roger Bernard	Bois-Colombes (Francia)
177	Madeleine Bernard	Bois-Colombes (Francia)
178	Gaston Waringhien	Vitry-sur-Seine (Francia)
179	Andrée Waringhien	Vitry-sur-Seine (Francia)
180	Kálmán Kalocsay	Budapest (Hungría)
181	M.ª Isabel García García	La Laguna
182	M.ª del Carmen Bas García	La Laguna
183	Ramón Gómez Brito	Santa Cruz de La Palma
184	Manuel Delamo Lorente	La Laguna
185	Jaime Benito Cedo	Zaragoza
186	María Po de Benito	Zaragoza
187	Tomás Bravo de Laguna y López	La Laguna
188	Juan Pérez Izquierdo	La Laguna
189	Miguel Peraza Hernández	La Laguna
190	Cristóbal González Herrera	Guamasa (Tfe.)
191	Rosa Rodríguez Pérez	La Laguna
192	Pedro Reyes Rodríguez	Santa Cruz de Tenerife
193	Rezervita	
194	Grupo-Eperanto Foment Martinenc	Barcelona
195	Francesc Vilà Costa	Barcelona
196	Teresita Estanislao	Barcelona
197	Veneranda Domínguez de la Cruz	Santa Cruz de Tenerife
198	Félix Gómez Martín	Madrid
199	Jan Sigda	Starachowice (Polonia)
200	Janez Zadravec	Maribor (Yugoslavia)
201	Salvador Gumá Clavell	Reus
202	Rosa Roselló Fradera	Reus
203	Jorge Gumá Roselló	Reus
204	Visitación Viñes Ibarrola	La Laguna
205	Joe Lencer	Daytona Beach (EEUU)
206	Daphne Lencer	Daytona Beach (EEUU)
207	Rosa Rivero Linares	La Laguna
208	Fernando de Diego de la Rosa	Zaragoza
209	Dolores Cabrera Medina	La Laguna
210	Eduardo Charif Chams El Din	La Laguna
211	Carlos González García	Icod de los Vinos (Tfe.)
212	José-Manuel García Cabrera	La Laguna
213	Real Sociedad Económica de Amigos del País de Tenerife	La Laguna
214	Gian Carlos Fighiera	Bruxelles (Bélgica)
215	Ada Fighiera-Sikorska	Bruxelles (Bélgica)
216	Reinhard Haupenthal	Sulzbach (Alemania)
217	Irmtraud Lukesch	Freiburg (Alemania)
218	Cecil D. A. Capp	London (Inglaterra)
219	Instituto de Estudios Canarios	La Laguna
220	M.ª Pilar Vizcarra	Zaragoza
221	M.ª Presentación Vizcarra	Zaragoza
222	Magdalena Pons	Zaragoza
223	Amalia Núñez Dubús	Pamplona
224	Francine Ballaven	Paris (Francia)
225	Helios Ortega Quevedo	Las Palmas
226	Antonio Álvarez Méndez	Garachico (Tfe.)
227	Candelaria Santana de Estévez	Icod de los Vinos (Tfe.)
228	Esteban Hernández García	Garachico (Tfe.)
229	Nieves Rosa Díaz Hernández	Santa Cruz de Tenerife
230	Victor Sadler	Rotterdam (Holanda)
231	Akie Kato	Yokohama (Japón)
232	Ulrich Lins	Köln-Dellbrück (Alemania)
233	José Báez Báez	Las Palmas
234	Abel Puerta Cabrera	La Laguna

RELACIÓN COMPLEMENTARIA DE CONGRESISTAS

235	Florencio Enfedaque Tremps	Madrid
236	Rafael Gisbert García	Barcelona
237	Marina Ferrandis de Gisbert	Barcelona
238	Miguel Ángel Machado González	La Cuesta (Tenerife)
239	Juan Martín Hernández	La Laguna
240	Juan Federico Martín de Armas	La Laguna
241	Carlos Boloix	Zaragoza
242	David Buhlmann	Lausanne (Suiza)
243	Esteban Alejandro González González	Los Realejos (Tenerife)
244	M.ª Angustias Matos Rodríguez	Las Palmas
245	Liberto Puig Gandía	Sabadell (Barcelona)
246	Visitación Martín Gómez	Madrid
247	Elsa Báez Velázquez	Las Palmas
248	Felipe Suárez Falcón	Las Palmas
249	Juan Bosch Fornals	Valencia
250	Willam Auld	Dollar (Escocia)
251	Meta Auld	Dollar (Escocia)
252	Ángel Padrón Benítez	La Laguna
253	Emilio Pérez Jimeno	Zaragoza
254	Francisco Contri Ivars	Denia (Alicante)
255	Asociación Esperantista Ferroviaria Española	Barcelona
256	Peggy True	Santa Cruz de Tenerife
257	Eugenio Pérez Galván	La Laguna
258	Andrés Rodríguez Barella	La Laguna
259	Ángel Figuerola Auque	Madrid
260	Marcelina Palomo de Figuerola	Madrid
261	Hispana Esperanto Aŭroro	Madrid
262	José Roberto Vivas Vivas	Maiquetía (Venezuela)
263	Eliseo Izquierdo Pérez	La Laguna
264	Elsa Wolf	Santa Cruz de Tenerife
265	Juan Hernández Ramos	La Laguna
266	María Pérez Rodríguez	La Laguna
267	Laura de Armas Falero	La Laguna
268	Ana Rosa de Armas Hernández	La Laguna
269	Clementina Tranque Iglesias	Valladolid
270	Nicolás Palmero Díaz	La Laguna
271	Alberto Omar y Walls	Santa Cruz de Tenerife
272	Ladislao Gonda	Budapest
273	Daniel Santana Álvarez	La Laguna
274	Jesús García Vigil	Las Palmas
275	Marta Brosa Quintana	Las Palmas

1095

Litografía A. Romero, S. A.-Tenerife
Depósito Legal TF. Núm. 868-1969